

08.12.21

VAKIF VE SERBEST TİMÂRLARA DAİR ÜÇ HÜKÜM

65^a
اقضى قضاء المسلمين اولى ولاية الموحدين ينبوع الفضل والتقى حجة الحق
على الخلق اجمعين وارث علوم الانبياء والمرسلين المختص بمريد عنایت
الملك المعين الحاكم بحروسه اذ رنه دامت فضائله ومفات القضاء
والحكام معدن الفضائل والكلام اذ رنيه تابع اولان برلوك قاضيلرى
زيد فضلهم توقيع رفيع همايون واصل وليحاق معلوم اولاه محروسه بوزده
واقع اولان يوه كافر لوجزیه سنه وعایه بیت الماله بروجه كفاك كات اولان
حیدر دركاه معلوم كلوب اذ رنه قاضيلغند واکا تابع اولان قاضيلق لوده
سلطان يلد زم خان و مراد خان و سلطان پايون بد خان اوقافی اولوب و بونلردن غيرى
بعض سربست تیمار لوقا اولوب ذکرا اولنان قریه لوده خیمانند بعض کسمن لوکوب
ینجه مدت ساکن اولوب مذکور لوك دو تدکلوی یوه یه و قاجقونه و خیمانده نك بیت
الماله طبر اغمزده واقع اولمشد ردیوا و قاف جابیلری و عامتلری و سربست تیمار
ضا بطلری مانع اولوب الدرمازلرو ذکرا اولنان وقف و سربست تیمار قریه لوند
ساکن اولان سپاهیدن و یکچیدن و سایر قوم قوللردن بعض کسمن لوك اجرت
ایله دو تلمش ارغاد لوی اولوب قانون اوزن یوه خراجن طلب ایله و مکد
مذکور لومانع اولوب الدرمازلرو التزامن داخل اولان قاضيلق لوده

65 b

خارج ولا يتدن كلش خيمانه دن بعض كسن لوفوت اولوب متروكاني بيت الماله
ضبط اولند قن خارج دن بعض كسن لوكوب فوت اولان كسن لويچون بن وارثيم
ديود عوي ايلدكن وارثي ايدوكنه برندن نقل شهادت استدو مكن طهراق
فاضلري نقل سرشاهد استماع ايدتلهر بوسب ايله بيت الماله ضرر مرتب اولور
ديوبلد زدي امدى وقاف سلاطين وسر بست يتما ركذور عايا سنده
سند ريبورد مكم حكم شريف وارذ قن كون سيز في الواقع قضيه ملتزم
مزبورك ديدوكي كبايسه وقفك طهراق غندن فوت اولان كسنه لولايت
دفترينك صورتدن وقفك وسر بست رعيت ورعيتي اوغللوندن اولون
خيمانه دن ايدوكلري شرعله ظاهرا ولورسم خيمانه نك بيت المالن وودونك
يوه يوقاچونى اوليكلدوكي اوزن ميچون ملتزم مزبور ضبط اندون سيز
اوليكامشه مخالف وقف جايلرنه وسر بست يتما رضا بطلونه بي وجه دخلا^{سيز}نديه
وقف وسر بست يتما زلرده واقع اولان قيه لرده ساكن اولان سپاهيلوك وسايير
قوم قوللرينك اجرت ايله خدمت لندردكلري يون كالرالتى آي بربرده ساكن
اوليوب وسال بسال خراجلرن ييرلوند ادا ايلدوكلر نه اللدند صحيج
وجديد مسكلري اوليانلور دن قانون اوزن اول اصل يون ذمبلردن

66^a
ملترم مزبون خراجون الدوه سیز مذکور لوه مانع اولدر میده سیز مانع
اولوق استیانلری منع ایلیه سیز ممنوع اولمیانلری سملریله وقنغی
بلو کدن اید و کلون یازوب بلدن سیز و سزکه قاضی سز تحت قضا کرده
خیمان دن بر کسنه فوت اولسه ظاهره وارث معرفی قالمسه صکره کسنه
خارج ولایت دن کلوب وراثت دعواسن ایلد و کلون ملترملریله مواجهه
اید و ب قنغی ولایت دن اید و کلونه اول یرک قاضی سندن نقل شعی
طلب اید و ب اوچ بیکه وارجه وراثت خصوصتی مین مواجهه سندن
شعله استماع اید و ب حق مستحقنه وصل اول اوچ بیکدن زیاده
اولان انده استماع امیوب بیت المال امینی قبض یلد و کی اچه قیومه
کوندن سیز دعوی وراثت اید نلری دخی شاهد لر یله قیومه کوندن سیز
خصوص فضیه لری دیوان عالیمه قاضی عسکولرم مجلسندن بیت المال
امیناری مواجهه سندن شعله استماع اولنوب کور لوه
شویله بلوب علامت شریفه اعتماد قلا سیز

[65a] Akdâ-kudâti'l-mü'minîn ve evlâ-vülâti'l-muvahhidîn yenbû'u'l-fazli ve't-ta'annî hüccetü'l-hakki ale'l-halki ecma'în vâris-i ulûmi'l-enbiyâ'i ve'l-mürselîn el-muhtass bi-mezîd-i inâyeti'l-meliki'l-mu'în el-hâkim bi-mahrûse-i Edirne dâmet fezâ'iluhû ve mefâti(?)'l-kudâti ve'l-hükkâm ve ma'deni'l-fezâyili ve'l-keâm Edirne'ye tâbi' olan yerlerin kâdıları zîde fazluhum tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsil olıcak ma'lûm ola ki mahrûse-i mezbûrede vâki' olan yâve kâfirleri cizyesine re'âyâ beytûlmâlına ber-vech-i kefâlet kâtib olan Haydar dergâh-ı mu'allâma gelip Edirne kâdılığında ve ona tâbi' olan kâdılıklarda Sultan Yıldırım Han ve Murad Han ve Sultan Bâyezid Han evkâfı olup bunlardan gayrı bazı serbest timârlar vâki' olup zikrolunan karyelerde haymânenen bazı kimesneler gelip nice müddet sâkin olup mezkûrların tutdukları yâveye kaçguna ve haymânenin beytûlmâlına toprağımızda vâki' olmuştur deyu evkâf cânibleri ve âmilleri ve serbest timâr zâbitleri mâni' olup aldirmazlar ve zikrolunan vakıf ve serbest timâr karyelerinde sâkin olan sipâhîden ve yeniçeriden ve sâir kapım kullarından bazı kimesnelerin ücret ile tutulmuş ırgatları olup kânun üzere yâve haracın talep eylediğimde mezkûrlar mâni' olup aldirmazlar ve iltizâmımıza dâhil olan kadılıklarda [65b] hâric-i vilâyetden gelmiş haymânenen bazı kimesneler fevt olup metrûkâtı beytûlmâla zapt olundukda hâricden bazı kimesneler gelip fevt olan kimesneler için ben vârisim deyu da'vâ eyledikde vârisi idiğine birinden nakl-i şehâdet istediğimde toprak kâdıları nakilsiz şehâdet istimâ' ederler bu sebeple beytûlmâla zarar müterettib olur deyu bildirdi.

İmdi evkâf-ı selâtîn ve serbest timâr kendi re'âyâsına serbestdir buyurdum ki hükm-i şerîfim vardıkda göresiz fi'l-vâki' kaziiye mültezim-i mezbûrun dediği gibi ise vakfın toprağında fevt olan kimesneler vilâyet defterinin sûretinde vakfın ve serbestin ra'iyet ve ra'iyeti oğullarından olmayıp haymânenen idikleri şer'le zâhir olursa haymânenin beytûlmâlın ve tutdukları yâveyi ve kaçgunu olageldiği üzere

mîrî için mültezim-i mezbûra zabt etdiresiz. Olagelmiş muhâlif vakıf câniblerine ve timâr zâbitlerine bî-vech dahl etdirmeyesiz. Ve vakıf ve serbest timârlarda vâki' olan karyelerde sâkin olan sipâhîlerin ve sâir kapıkullarının ücret ile hizmetlendirdikleri yâve kâfirleri altı ay bir yerde sâkin olmayıp ve sâl-be-sâl haraçların yerlerinde edâ eylediklerine ellerinde sahîh ve cedîd temessükleri olmayanlardan kanun üzere ol asıl yâve zimmîlerden [66a] mültezim-i mezbûre haraçların aldırasız. Mezkûrlara mâni' oldurmayasız. Mâni' olmak isteyenleri men' eyleyesiz. Memnû' olmayanları isimleriyle ve hangi bölükden idiklerin yazıp bildiresiz. Ve siz ki kâdıarsız, taht-ı kazânızda haymânedan bir kimesne fevt olsa zâhirde vâris-i ma'rûfı kalmasa sonra kimesne hâric-i vilâyetden gelip vâris da'vâsın eylediklerinde mültezimleriyle müvâcehe edip hangi vilâyetden idiklerine ol yerin kâdısından nakl-i şer'î talep edip üç bine varınca vâris husûsunu emîn müvâcehesinde şer'le istimâ' edip hakk-ı müstahakkınca vâsil ola. Üç binden ziyâde olanda and istimâ' etmeyip beytümâl emâni kabz eylediği akçeyi kapıma gönderesiz. Da'vâ-yı verâset edenleri dahi şâhidleriyle kapuma gönderesiz. Husûs-ı kazıyyeleri divân-ı âlîmde kâdıaskerlerim meclisinde beytümâl emînleri muvâcehesinde şer'le istimâ' olunup görüle. Şöyle bilip alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız.

3. Mühimme Zeyli 656 no'lu Hüküm

Karahisâr beğinin kethüdâsı Mehmed'e verildi. Fî 11 Rebûlevvel [984].

Karahisâr-ı Sahib beğine ve livâ-i mezbûr kâdılarına hüküm ki:

Sen ki sancakbeğisin sūdde-i sa'âdetime mektup gönderip livâ-i mezbûrede vâki' olan ehl-i fesâd ve şenâ'at serbest timâra varıp ilticâ edip serbest timârlar ashâbından talep olundukda ele vermeyip himâyet eyledikleri ecilden ehl-i fesâd yevmen fe-yevmen fesâd ü şenâ'atlerin ziyâde edip ele getirmediklerin bildirmişsin buyurdum ki:

vusûl buldukda anın gibi fesâd ü şenâ'at eden ehl-i fesâd ele girmeyip serbest timâra varıp ilticâ ederse her hangi kimesnenin timârına varıp ilticâ ederlerse sâhiblerinden talep eyleyip zuhûra getirdip ahvâlleri husemâ muvâcehesinde muktezâ-yı şer'-i kavîm üzere bir defa şer'le fasl olmayıp on beş yıl terk olmayan hususların ber-mûceb şer'-i şerîf onat vecihle hak üzere göresin. Anın gibi fesâd ü şenâ'atleri sâbit olanların sipâhîler ise habs edip arz eylesin değiller ise şer'le lâzım geleni icrâ etdirip hârice alıp gitmeğe komayıp ve bedel-i siyâset deyu akçelerin aldırılmayıp bu bahâne ile serbest timârlar mahsûlüne dahl olmakdan ziyâde hazer eylesin şöyle ki serbest timârlar sâhibleri ehl-i fesâda himâyet edip mu'în olup talep olundukda ele vermeyip emre muhâlefet eder ise emr-i şerîfe muhâlefet edip istemeyenler kimler ise ale'l-esâmî yazıp defter eylesin ki dirlikleri alına.

7. Mühimme 1653 no'lu hüküm

Yazıldı.

Mezbûr Ali Çelebi'ye verildi. Fî 29 Muharrem sene 976.

Merhûm ve mağfurun-leh babam Sultân Süleymân Hân tâbe serâhûnun mahrûse-i Şâm'da İmâret-i Âmireleri Evkâfı olan yerlerin kâdılarına hüküm ki:

Evkâf-ı mezbûre mütevellîsi olan dârende Mahmûd zîde kadruhû mektup gönderip beğlerbeği ve sancakbeği subaşılıarı ve iş erleri dâimâ beş on nefer atlı ile vakfın karyelerine gelip re'âyâsının ehl ü 'iyâli üzerine koşup müft ü meccânen yem ü yemeklerin ve tavukların ve kuzuların alıp ve rüsûm-ı serbestiyyesine dahledip ve

bedel-i siyâset deyu akçelerin alıp zulm ü te'addî etdiklerin bildirdi. İmdi evkâf-ı selâtın min-cemî'i'l-vücûh serbestdir. Buyurdum ki:

Hükm-i şerîfimle mûmâileyhin âdemi vardıkda her biriniz taht-ı kazânızda müstakillen bu husûsa mukayyed olup göresiz. Vâki' ise muhkem tenbîh ü te'kîd edesiz ki min ba'd evkâf-ı mezbûre re'âyâsının müft ü meccânen yem ü yemeklerin ve sâir nesnelere aldırmaı ve rüsûm-ı serbestiyyesine dahl ü ta'arruz etmeyeler. Ba'de't-tenbîh eslemeyeni ismi ve resmi ile yazıp bildiresiz. Anın gibi re'âyâsının birinden cürm-i galîz sâdır olup salb ü siyâset veyâ kat'-ı uzva müstahakk olsa hükm-i kâdı lâhik olup hüccet-i şer'iyye verildikten sonra günâh sâdır olduğu mahalde siyâsete me'mûr olana müşârunileyhin ma'rifetiyle bi-hasebi's-şer' cezâsı ve sezâsı ne ise etdirip hârice alıp gidermeyip ve bedel-i siyâset deyu bir akçe ve bir habbe aldırmaıyasız.